

NATUURGEBIED DE MAASHORST

SPECIAL 2025

Rewilding kun je zien

Meer rolstoelroutes

Met opa leren over natuur

Lief, speels, groot of klein... honden aan de lijn

Respecteer de natuur met de bezoekregels

BEWAAR
MIJ!

HET OERGEBIED

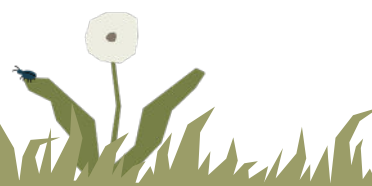
IN BRABANT

INHOUD

Beleef De Maashorst	3
Rewilding kun je zien	4
Flora en fauna van De Maashorst	5
Procesnatuur een kwestie van jaren	6 - 7
Animaties	6
Lief, speels, groot of klein... honden aan de lijn	8
Film De poten van de bizon	9
Bezoekersinformatie	10 - 11
Met opa leren over natuur	12
Mountainbiken	13
Meer rolstoelroutes	14
Ondernemer Charmecamping	15
Jongeren	16
Speelplaatsen	17
Kinderpagina	18
Student onderzoekt grazers	19
Ontdek de natuur en respecteer de bezoekregels	20

BELEEF OEROUDE BRABANTSE WILDERNIS IN DE MAASHORST

De Maashorst is met ongeveer 3500 hectare een van de grootste aaneengesloten natuurgebieden van Noord-Brabant. De kern van het gebied heeft prachtige rustige natuur met bossen, heidevelden, stuifduinen, vennen en wijstgronden. Oude dreven lopen dwars door de natuurkern naar de omliggende steden en dorpen en het landschap van de gemeenten Bernheze, Maashorst en Oss.

Deze drie gemeenten beheren en ontwikkelen samen met Staatsbosbeheer en waterschap Aa en Maas het natuurgebied vanuit een visie die ver vooruitkijkt. Want natuurontwikkeling heeft tijd nodig. Er is een streefbeeld voor 2050 waarbij de mens zo min mogelijk ingrijpt en de natuur de kans en tijd krijgt zichzelf te ontwikkelen. Als je de tijd neemt en goed kijkt, kun je veel verschillende planten en dieren in het gebied zien. De biodiversiteit neemt toe.

In de kern van het gebied heerst rust. Natuur en mensen hebben daar baat bij. Aan de randen van het natuurgebied vind je fijne horeca en gevarieerde mogelijkheden voor activiteiten.

Je bent van harte welkom in de OERoude Brabantse wildernis in De Maashorst.

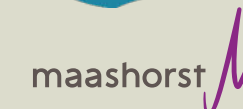
MEER INFORMATIE

Voor meer en actuele informatie kun je:

- lezen en kijken op www.natuurgebieddemaashorst.nl
- het natuurgebied volgen op Facebook of Instagram
- je abonneren op de OERpost die vier keer per jaar verschijnt; mail naar info@natuurgebieddemaashorst.nl

COLOFON

Special natuurgebied De Maashorst is een uitgave van de partners van natuurgebied De Maashorst. Zij verzorgden redactie en fotografie. www.natuurgebieddemaashorst.nl
Uitgave 2 - 2025

REWILDING IS NATUUR AAN HET WERK

In De Maashorst maken we de natuur weer wild. We noemen dit proces natuur, rewilding of herwilderden. Hoe je het ook noemt, het gaat erom dat de natuur het zelf regelt.

Dan verbetert de biodiversiteit, komen er meer wilde dieren en oplossingen voor de effecten van klimaatverandering, zoals het verminderen van de kans op overstromingen en natuurbranden. Het is goed voor jou en andere mensen en onze lokale economie.

FLORA EN FAUNA IN DE MAASHORST

Welke soorten planten en dieren kun je tegenkomen als je wandelt in De Maashorst? En waarom zijn ze zo nuttig? We stellen er vier aan je voor.

GRAUWE KLAUWIER LIJKT OP ZORRO

De grauwe klauwier lijkt een beetje op Zorro met zijn zwarte oogmasker. Hij heeft een grijze kop, een lichtbruine rug en een beige tot lichtroze buik. Zoals bij veel vogels is het mannetje iets feller van kleur dan het vrouwtje. Hij is iets groter dan de huismus. De grauwe klauwier voelt zich thuis in De Maashorst. Dat komt omdat hij graag leeft en broedt in dichte begroeiing; het liefst nog met veel doornen en stekels, zodat hij veilig is voor roofdieren. De vele struiken van mei- en sleedoorn, soms overgroeid met braam, voldoen daar prima aan. Als je hem wilt zien, speur dan met je verrekijker de toppen van de doornstruiken af. Daar zit hij graag op de uitkijk.

DAS LUST BIJNA ALLES

Overdag kom je hem niet snel tegen, dan zit hij in zijn burcht. Een burcht

die wel honderd jaar oud kan zijn! Een gemiddelde burcht heeft zo'n drie tot tien ingangen, met gangen onder de grond van wel twintig meter lang. De das lust bijna alles. Bij het jagen eet hij wat zijn neus tegenkomt: regenwormen, slakken, noten, eieren en insecten die op dode dieren zitten. Hij leeft vaak op de grens van natuur- en cultuurlandschap zoals grasland of akkers; daar vindt hij de lekkerste hapjes. Wil je een das spotten? Ga dan in de zomer net na zonsopgang De Maashorst in. Als je heel stil bent en goed om je heen kijkt, zie je misschien zo'n zwart-witte das voorbij hobbelen.

SLEEDOORN HEEFT PRACHTIGE WITTE BLOEMEN

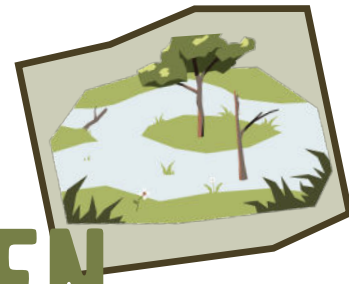
De eerste struik die in het vroege voorjaar in De Maashorst bloeit, is de sleedoorn. Prachtig witte bloemen zitten aan stekelige takken. Voor bijen en insecten is die vroege nectar erg welkom. Die doorns zijn voor ons vervelend en voor de natuur heel nuttig. In de beschutting van de doorns komen geen grote dieren. Daarom is dit voor veel planten een mooie plek om op te groeien. In het najaar en ver in de winter groeien er kleine 'pruimpjes' aan de struik. En die worden door alle vogels opgepeuzeld. Nectar, doorns en pruimpjes: de sleedoorn heeft wel drie pluspunten!

DODAARS MAAKT ZIJN NEST VAST AAN EEN WATERPLANT

De dodaars is niet zo bekend. De fuut ken je waarschijnlijk wel – nou, de dodaars is de kleinste futensoort in ons land. In De Maashorst zien we de dodaars steeds vaker. Hij houdt van ondiep en beschermt water met veel planten op de oever en in het water. Daar vindt hij beschutting en voedsel. En aan de waterplanten maakt hij zijn nest vast, zodat het niet wegdrijft. Handig! De dodaars eet hoofdzakelijk insecten en larven, schelp- en schaaldieren, larven van amfibieën en kleine vissen van vijf tot zeven centimeter. Het meeste voedsel duikt hij op onder water. Na het broedseizoen komt de dodaars vaak in grotere groepen samen. Dit is ook de periode waarin je hem het beste kunt spotten.

PROCESNATUUR EEN KWESTIE VAN JAREN

'Er is geen natuur meer in Nederland' is een uitspraak die je regelmatig hoort. En het is waar, er zijn weinig plekken in Nederland die we OERnatuur kunnen noemen. Wij bemoeien ons graag met van alles. Ook met natuur. We vinden het moeilijk te vertrouwen op de zelfredzaamheid van de natuur.

In De Maashorst gebeurt dat wel: we laten het beheer steeds meer los. De natuur is sterk en kan zichzelf redden. In de natuurkern van De Maashorst wordt het beheer nu al vooral gedaan door de grote grazers; de wisent, tauros en exmoorpony. Zij begrazen de kruidenrijke graslanden en schillen de bomen. Zo ontstaat er een grote variatie aan soorten planten en dieren. We gaan hier stukje bij beetje terug naar OERnatuur. Zoals een eikel niet meteen een grote eik is, heeft procesnatuur tijd nodig om zich te vormen. Het kan zomaar 50 jaar duren voordat jonge boompjes een bos vormen. Zo staat De Maashorst nog maar aan het begin van de lange reis naar OERnatuur.

Toch kunnen we, als we goed kijken, al verschil zien. Het beste lukt dat door om de zoveel jaar op dezelfde plek een foto te nemen. En laat dat nou precies zijn wat Nico Ettema* heeft gedaan. Hij heeft op een paar plaatsen in het gebied foto's gemaakt. Op deze foto's is goed te zien hoe bijvoorbeeld grasland of landbouwgrond verandert in robuuste natuur.

Hoe zou het er inmiddels uitzien? Ga eens kijken op deze plekken. Of houd www.natuurgebieddemaashorst.nl in de gaten. Dit jaar publiceren we de foto's van nu.

**Ecoloog Nico Ettema onderzoekt sinds 1980 de kwaliteit van natuur in De Maashorst.*

DRIE ANIMATIEFILMS

Kijk naar deze drie korte animatiefilms over het natuurgebied. Je bekijkt ze binnen enkele minuten en leert er veel van.

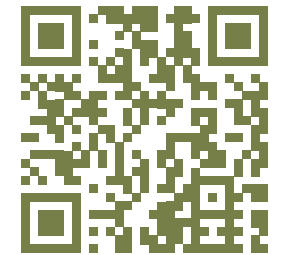
- **Procesnatuur:** legt uit wat verwilderen van de natuur betekent.
- **Bezoekersregels grote grazers:** fijn als je de bezoekregels respecteert.
- **Honden aan de lijn:** Hond Barto legt uit hoe het zit met honden in de natuur.

Dit is de Grensweg Noord, waar je in 1988 nog met de auto langs het maïsveld kon rijden. Deze weg is teruggegeven aan de natuur.

Dit is dezelfde plek, maar dan in 2017. Van de weg is bijna niets meer te zien. Nu grazen er grote grazers en groeien er meidoorns en sleedoorns.

Hoe het er hier nu uitziet kun je binnenkort zien op; www.natuurgebieddemaashorst.nl.

1988

2017

2025

Op deze foto zie je het 'Brobbelbiesweitje' in 1988. De naam komt van brobbel (Brabants woord voor opborrelen – wijst borrelt hier op) en bies – een plant met lange, dunne stengels die hier groeide. Je ziet op de foto nog de treksporen. De grond is opgekocht en toegevoegd aan het begrazingsgebied.

Dit is 2017. Het Engels raigras verdwijnt langzaam om plaats te maken voor wel 30 soorten kruiden en grassen. Het paadje is een wissel voor de dieren. Rechts van het pad staat een meidoorn. Je kunt goed zien dat hij boven de vraatgrens uitloopt. Braam groeit er overheen.

Dit is in februari 2025. Braam groeit er overheen. Het groeit zo dicht dat je je hand er niet meer in kunt steken. Een mooie plek voor de grauwe klauwier, die zit hier goed beschermd.

AANGELIJNDE HONDEN ZIJN WELKOM

Lief, speels, groot of klein... Doe je hond altijd aan de lijn.

De natuur nodigt uit om je hond de vrije loop te geven. Toch is dat geen goed idee. Veel mensen zijn bang van loslopende honden. Zeker kinderen! Ook wilde dieren zoals de taoussen, exmoorpony's, reeën en vogels schrikken van loslopende honden. Daardoor laten ze hun jongen achter of hebben te weinig rust om eten te vinden. Speciaal voor de honden hebben we ook 9 losloopgebieden waar ze vrijuit kunnen rennen. Deze vind je op onze interactieve kaart [link/QR code]

ALLE HONDEN HEBBEN JACHTINSTINCT

Lieve, speelse, grote of kleine honden... Iedere hond heeft jachtinstinct. Ruikt een hond wild? Dan prikkelt dat zijn jachtinstinct. De meeste honden willen het dier dat ze ruiken opsporen. Dit is wat er dan gebeurt:

- Het geurspoor dat een hond achterlaat zorgt voor verstoring in het bos.
- Bijna alle dieren zijn bang voor honden.
- Komt een hond in de buurt, dan schrikken ze en slaan op de vlucht of durven hun onderkomen niet uit.
- Dieren kunnen verhongeren of uitgeput raken. Of ze laten hun jong achter.
- In de vlucht kunnen dieren gewond raken, wat soms tot de dood leidt.

KINDEREN EN ANDERE RECREANTEN KUNNEN BANG ZIJN

Ook mensen kunnen bang zijn voor honden of ze vinden het gewoon niet prettig dat een hond ze besnuffelt. Zeker voor kinderen kan een hond beangstigend zijn. En loslopende honden of aan de lange lijn kunnen betrokken raken bij ongelukken met bijvoorbeeld ruiters, menbers of fietsers die recreëren in het natuurgebied.

HOND LOS? GA NAAR DE LOSLOOPLOCATIES EN VOORKOM EEN BOETE

Dagelijks zijn er handhavers in het gebied. Een aantal dagen per jaar zijn er speciale acties om hondeneigenaren op de risico's van loslopende honden te wijzen en te verwijzen naar de losloopplekken. Er zijn 9 plekken waar de honden los mogen. Je trouwe viervoeter luistert natuurlijk wel meteen naar je als je hem roept. Daarmee bewijs je de natuur een grote dienst.

DE POTEN VAN DE BIZON

Als je in Nederland een film wilt opnemen over de OERTijd, waar kun je dan terecht?

Nou, in De Maashorst natuurlijk! Dit gebied is het decor van de film 'De poten van de bizon' die op 26 oktober 2024 in het Rijksmuseum der Oudheden in première ging. En daar zijn we best een beetje trots op. Maarten Peels maakte de film. En in maart van dit jaar is de film getoond tijdens de informatie- en participatiebijeenkomst van natuurgebied De Maashorst.

De film gaat over kunst in de oertijd. Jagers-verzamelaars die 30.000 jaar geleden leefden, waren geen bruten, slecht gekleed en rondrennend in berenvellen. Integendeel.

Maarten: 'Mijn visie is dat ze even slim waren als wij, mondig en net zo goed in staat tot verwondering. Mijn jagers zijn niet alleen beschaafd, ze maken ook muziek en gedichten en ze reflecteren op hun verhouding met de natuur.'

Het verhaal vertelt over het ontstaan van een grottekening: twee jonge jagers zijn een dag eropuit om bizons te spotten. Ze maken een schets en nemen de schets mee naar een grot. Daar maken ze een wandtekening en wekken de tekening tot leven met de schaduwen van hun vuur.

Het filmen van de bizons (of wisenten) was volgens de filmmaker Maarten Peels een hele uitdaging. "Omdat het

een film is die in de oertijd speelt, wil je geen hedendaagse elementen op beeld. Dat betekent dat we hekwerken, fietspaden, stippen op bomen en meer van dat soort dingen niet konden filmen. Daarnaast lopen de wisenten in een groot gebied. Het was afwachten of we ze konden vinden én of ze op een geschikte plek stonden om ze goed in beeld te brengen."

Gelukkig is dat allemaal gelukt.

Op de website www.potenvandebizon.nl vind je meer informatie over hoe de film tot stand is gekomen en kun je de trailer bekijken.

BEZOEK DE MAASHORST

Kom je te voet, op de fiets of met je paard? In De Maashorst maak je altijd een bijzondere tocht door een bijzonder gebied. Ontdek de archeologische schatten zoals paalgraven of het koningsgraf, de geologische bijzonderheden van het wijstverschijnsel en de lekkerste streekproducten.

WANDELEN, PAARDRIJDEN, FIETSEN OF MOUNTAINBIKEN

Meer dan 100 km aan wandelpaden. Met meer dan 80 wandelknooppunten en meer dan 20 kant- en- klare wandelroutes. Kijk op www.natuurgebieddemaashorst.nl en zoek op mooiste wandelroutes. Fiets je liever? Zoek dan op mooiste fietsroutes of mooiste mountainbikeroutes. Ook voor ruiters zijn er veel mogelijkheden.

TIP VAN DE BOSWACHTER

Wandel de Berg- en breukroute die start aan de Schansweg in Uden. Aan de westkant van het OERgebied ligt de Peelrandbreuk. Een breuk die al actief is sinds het Mioceen dat ongeveer 23 miljoen jaar geleden begon. Langs de Peelrandbreuk liggen veel wijstgronden: hooggelegen, drassige gebieden waar het ijzerrijke grondwater als kwel omhoog komt. Een zeldzaam fenomeen dat alleen onder zeer specifieke omstandigheden voorkomt en nergens in Europa zo goed zichtbaar is als hier in De Maashorst.

HANDIGE SITES

- www.natuurgebieddemaashorst.nl
Alle info over het gebied en de activiteiten die je kunt ondernemen.
- www.natuurcentrumdemaashorst.nl
Info over georganiseerde excursies en activiteiten.
- www.exploremaashorst.nl, www.trefhetinoss.nl
Met toeristische informatie over de hele streek, horeca en overnachtingsmogelijkheden.
- www.peelhorstenmaasvallei.nl
De Maashorst is onderdeel van het Geopark Peelhorst en Maasvallei.

AGENDA

- Check de Uitagenda op www.Exploremaashorst.nl voor actuele activiteiten
- 18 mei - 8 juni: Geoparkweken
- 18 mei: EigenWIJS(T) evenement is onderdeel van de Geoparkweken
- Elke tweede dag van de maand: Ontdek wandelend natuurbegraafplaats Maashorst www.maashorst.nl/wandel
- 22 juni: Maashorstwandeltocht - 1-daagse tocht met 7 afstanden

TIP VAN CHRIS:

Een hele fijne plek is het bankje dat midden in het begrazingsgebied staat. Je kunt goed zien hoe de grazers bezig zijn. Hoe bijvoorbeeld twee stieren druk zijn met elkaar zonder oog voor mij te hebben. Ik kan ze heel rustig bekijken.

TIP VAN ELIZE:

Om het wandelen extra leuk te maken, neem je een bingokaart mee naar het bos. Op de kaart staan plaatjes van dieren, planten en andere dingen waar je onderweg naar zoekt en die je afstreept als je ze ziet. Als je bingo hebt, kun je er een leuke beloning tegenover zetten. Deze bingokaart van Elize vind je op de kinderpagina op bladzijde 18.

NATUURBELEVING DELEN

Opa Chris uit Zeeland, groeide als boerenzoon op in de natuur. Zijn waardering voor de natuur deelt hij graag met kleindochter Elize. Zij is een echte dierenvriend. Wij wandelen samen met hen vanaf parkeerplaats Naat Piek een rondje mee De Maashorst in.

Chris legt uit wat natuur voor hem betekent: 'Ik kom hier heel graag. Zeker op een zomerdag met goed weer. Dan ga ik wel twee keer per dag. Om een uur of zeven 's avonds fiets ik dan hierheen en ga op het bankje zitten. Dan komt er een bijzonder gevoel over me heen, een serene rust. En daar zouden veel mensen hun voordeel mee kunnen doen, want de natuur is gewoon zo helend en mooi. Als je daar zit, zie je ook wat er aan vogels langs komt vliegen, dat is onvoorstelbaar.'

SPOREN EN EEN JONGE DAS

Die ervaring probeert Chris over te dragen aan Elize. Door kinderen in contact te brengen met de natuur ervaren ze het rustige gevoel dat je krijgt als je buiten bent. Elize is een echte dierenliefhebber en gaat graag met opa mee.

Elize: 'Ja, dat vind ik heel leuk en ik hou veel van natuur. Ik kom hier allerlei dieren tegen en ook honden, dat zijn mijn lievelingsdieren. Ik leer van opa welke dieren hier leven en welke planten er zijn. Ik ken de namen van de bomen en dieren zoals lariks, den, beuk en ook dieren zoals de specht. We zagen ook een keer hele rare sporen. Die heb ik later

opgezocht met mijn vader en ze leken op een eland. Dat kan natuurlijk niet. Was eerder een ree. Ook zagen we een jonge das, die liep langs het fietspad.'

LEREN KIJKEN IS BELANGRIJK

Op de vraag of jongeren nog wel genoeg met natuur in aanraking komen heeft Chris een mooie gedachte: 'Ik denk altijd, iedereen moet bij zichzelf beginnen. En ik probeer mijn kleinkinderen dat een beetje bij te brengen. Ja, en ook dat ze in de natuur niks vernielen, want dat is ook zo iets he. Er wordt snel een tak ergens vanaf getrokken. Dat weten ze, dat gebeurt bij ons niet. Ze mogen best een keer een tak oprapen. Ik leg ook uit dat bijvoorbeeld dieren weer afhankelijk zijn van alles wat er in het bos ligt. Wat vooral belangrijk is, is dat ze leren kijken.'

Ondertussen gidst Elize ons in de goede richting om weer richting de parkeerplaats te gaan. Ze herkent een pad van de heenweg en vertelt dat ze soms zelf de wandelroute bedenkt en dat ze hele leuke 'trucjes' weet om het wandelen extra leuk te maken, zoals een bingokaart.

MOUNTAINBIKEN IS ACTIEF GENIETEN

Mike Uijen fietst in de winter elke zondag in De Maashorst. Mike: 'We spreken met zijn drieën af en gaan vanuit Oss richting De Maashorst. We rijden iedere week een andere route, welke we doen hangt mede af van het weer. De variatie vinden wij leuk en kan goed omdat het een groot gebied is. Vaste prik is koffie bij de Barn waar het op zondag krioelt van de mountainbikers.'

Op de vraag waarom het goed mountainbiken is in De Maashorst antwoordt Mike vol overtuiging: 'De Maashorst is een bijzonder mooi gebied waar je alles hebt voor een mountainbiker: bospaden, heidepaden, gravelpaden en hoogteverschil. Ik geniet echt van de omgeving als we fietsen. Ik vind het grote oppervlak van de heide heel erg mooi. Dat maakt het hier echt uniek om doorheen te fietsen.'

GEBIED IS GOED INGERICHT VOOR RECREANTEN

In De Maashorst mogen alle recreanten alle paden gebruiken. Op de mountainbikeroute, wandelroute, fietsroute of ruiterroute kom je dus andere recreanten tegen. Mike vindt de inrichting van het gebied goed en geeft aan dat het prima samengaat met al die recreanten. Mike: 'Wij maken nooit mee dat mensen last van ons hebben of andersom. Je eigen opstelling bepaalt de reactie van de ander. Als je op tijd aangeeft dat je eraan komt door bijvoorbeeld vriendelijk goedemorgen te zeggen, dan gaat het prima. We komen best weleens een keer een loslopende hond tegen. Dat kan gebeuren. We passen ons dan aan. Ik hoor weleens verhalen van fietsers die 'drie aan drie' door het bos gaan. Daarvan kun je

je afvragen of dat handig is. Als iedereen een beetje rekening met elkaar houdt en de ruimte geeft, gaat het gecombineerde gebruik van de paden heel goed. Het enige waar wij met de mountainbike niet komen is op paden waar echt veel kleine kinderen zijn, dicht bij de speeltuinen zoals Docus de Das. Dat is gewoon niet handig.'

JE EIGEN HOUDING IS ALLES BEPALEND

Fietsend door het natuurgebied komen Mike en zijn twee vrienden ook weleens één of meer taurossen tegen op hun pad. Mike: 'Daar geldt eigenlijk hetzelfde als bij recreanten in het gebied. Je eigen houding is allesbepalend. Wij blijven rustig, houden afstand en fietsen er met een grote boog omheen. Dat kan makkelijk met de mountainbike. We letten natuurlijk ook goed op als er kleintjes bij zijn en heel soms nemen we dan gewoon een andere afslag. Dan passen we ons aan de situatie aan.'

TIP VAN MIKE:

Ga naar de grote heidevlaktes zoals de Schaijkse heide. Hoe ver je ook kijkt, je ziet alleen natuur met in je zichtlijn de grote dieren. Dan waan je je soms bijna op de savanne in Afrika.

VIJF ROUTES, 100 KILOMETER

Route Zeeland/Schaijkse heide: 32,7 kilometer

- snelle route met bochtige single tracks en goede flow
- langs mooiste delen natuurgebied en rond het gebied met de grote grazers

Route Uden: 28,8 kilometer

- slingert over singletracks in zand en bredere paden
- langs Bedaf en Slabroek en door de bossen

Route Loosbroek: 15,2 kilometer

- zware route over karrensporen en onderhoudspaden
- langs agrarisch gebied

Route Herperduin (gevorderden): 14,3 kilometer

- afwisselende route met klimmetjes en singletracks en een goede flow
- door bosrijke gebieden, over zandverstuivingen en langs vennen

Route Reek (gevorderden): 5,8 kilometer

- technische route met veel keer en draaiwerk, korte klimmetjes en afdalinkjes
- over een voormalige crossterrein, door de bossen en de Reekse Heide

MOOIE PADEN VOOR JE ROLSTOEL

Het is belangrijk dat iedereen regelmatig de natuur in kan gaan, ook als je afhankelijk bent van een hulpmiddel zoals een rolstoel. Wethouder groen van gemeente Maashorst, Jeroen van den Heuvel, en leden van de klankbordgroep namen woensdag 18 december 2024 een nieuwe rolstoelroute in Zeeland in gebruik. De wethouder rolde de rode loper uit voor de leden van de klankbordgroep. Dit jaar volgen er meer kilometers rolstoelroute. Info is te vinden op www.natuurgebieddemaashorst.nl.

Dit zijn de rolstoelroutes die herkenbaar zijn aan het rolstoelteken. Deze routes zijn gemaakt van half verhard materiaal, Padvast.

3,4 kilometer in Zeeland door bos, open landschap en langs houtwallen en poel

Deze route start in Zeeland bij De Pannenkoekenbakker of De Heische tip. De route gaat door open landschap, langs houtwallen, een poel en door open en gesloten bos. In het bos gaat de route langs het gebied van de grote grazers. Langs de route staan een bank en een picknickset speciaal voor rolstoelers.

2,5 kilometer vanaf startpunt De Boshut

Deze route start op de parkeerplaats bij De Boshut in Schaijk. De route ligt voor een deel op het Docus de Das-pad met de speelmogelijkheden en gaat door de vlinder-idylle met poelen en een natuurlijke bloementuin.

ANDERE ROUTES DIE GESCHIKT ZIJN VOOR ROLSTOELGEBRUIKERS

3 kilometer vanaf natuurcentrum De Maashorst

Deze route begin je bij Erenakkerstraat 5 in Nistelrode. De route gaat door het begrazingsgebied van de grote grazers. Deze gevarieerde route loopt door open landschap, bossen en een nat gebied met heide en bloemenvegetatie. Op deze route kom je vaak de tauros en de exmoorpony tegen.

Bernhovenpad 2 en 4 km

De routes 'Wandelen op het Bernhovenpad' bij ziekenhuis Bernhoven, zijn uitermate geschikt als je in het ziekenhuis ligt en wel mag wandelen, je er werkt of op bezoek bent én zin hebt in een frisse neus. Bernhoven ligt aan de rand van natuurgebied De Maashorst. Dat is een bewuste keuze, want gezondheid en natuur gaan hand in hand.

En natuurlijk is er voor alle wandelaars een mooie route. Het Bernhovenpad bestaat uit:

- twee rondjes van 2 kilometer (blauw markering)
- een ronde van 4 kilometer (oranje markering)

Elke route heeft een comfort-variant met verharde of halfverharde paden die handig zijn voor de rolstoel. Je herkent de comfortroute aan de C. Het Bernhovenpad begint bij het bord in het park naast Bernhoven. De routes volg je door de bordjes met de 'Bernhoven eekhoorn' aan te houden. De routes bieden een enorme variatie aan landschappen met een beekdal, heide, bos en echt oud agrarisch landschap met houtwallen, zandpaden en een oud buurtschap. De korte route is blauw en de langere route oranje.

IK VERTREK VAN SCHAIJK NAAR DE MAASHORST

We zijn op Charme Camping Hartje Groen. De geschiedenis van het terrein ademt al sinds de zeventiger jaren kamperen en recreëren. Het begon als groepsaccommodatie van de scouting. Later kampeerde de arbeidersklasse er voor een laag tarief. Mensen vonden en vinden er nog altijd rust door de mooie natuur. We spreken Joep Manders. Zijn verhaal klinkt als het tv-programma Ik vertrek. Alleen vertrok Joep van het dorp Schaijk naar natuurgebied De Maashorst in Schaijk en startte in 2016 deze camping. Natuurbeleving staat voor Joep al zijn hele leven centraal en dat draagt hij graag uit. Joep ontwikkelde meer initiatieven om natuur in De Maashorst toegankelijker te maken zoals, de Groene Loper (IVN), een e-learning en kennisspel 'De Maashorst Master Quiz'.

SAMEN BOUWEN AAN EEN DROOM

In 2016 vielen voor Joep meerdere dingen samen. Samen met de eigenaren van het terrein en de uitbater van de Boshut bouwden ze aan de droom die werkelijkheid is geworden. De Charme Camping, inclusief de Holenberg waar gasten in de unieke cabin Anna kunnen logeren, de Boshut met de naastgelegen Barn en de vlinder-idylle vormen een groen recreatief concept waar mensen van ver en dichtbij welkom zijn. Als bezoeker ervaar je het fijne strandtentgevoel, maar dan in het bos. Deze sfeer kwam tot stand dankzij de samenwerking met een lokale interieurbouwer. Die vertaalde moodboards naar wat het nu is, met veel hergebruik van meubels en bestaande gebouwen.

GASTEN DIE RUST EN INZICHT ZOEKEN

Joep gelooft sterk in het maken van een verschil door authenticiteit te zijn. Hij heeft een achtergrond in het onderwijs en veel kampeerervaring op Franse charmecampings. Met die basis creëerde hij samen met zijn vrouw en inmiddels een heel team deze fijne kampeerplek. Die heeft een bijzondere ligging in de natuur en een prettig serviceniveau zonder dat het te uitgebreid is. De receptie en woonkamer van de camping kregen een upgrade met veel natuurlijke uitstraling.

Gasten die vanuit de receptie naar de huiskamer komen, belanden letterlijk in het hartje groen, midden in natuurgebied De Maashorst. Dit maakt de kampeerervaring bij Manders uniek en onvergetelijk.

De gasten van Joep zijn vaak net als de bezoekers van De Maashorst, mensen die rust zoeken in de hectiek van het dagelijks leven.

TROTS OP DE EIGEN PLEK

Geboren en getogen in de regio, heeft Manders een groot voordeel in het uitdragen van gastvrijheid: 'Het zit in ons bloed om trots te zijn op onze eigen plek en dat gevoel over te brengen op onze gasten. Dat ik hier vandaan kom maakt het gemakkelijk om het verhaal te vertellen en anderen te laten genieten van de schoonheid van De Maashorst.'

HERWAARDERING VAN DE MAASHORST

De Maashorst biedt veel kansen, ook voor lokale mensen. 'Op weg naar werk of school fiets je door het bos en ervaar je hoe mooi het is. Dit gevoel willen we graag verder uitdragen. Initiatieven zoals de Groene Loper (IVN) en natuurspeelterreinen, maken de natuur nog toegankelijker. Joep ontwikkelde meer initiatieven om natuur in De Maashorst toegankelijker te maken zoals een e-learning en kennisspel 'De Maashorst Master Quiz'

Kinderen en jongeren hebben de natuur nodig en de natuur heeft hen nodig. Wie van jongs af aan de natuur in het hart sluit, zorgt er later goed voor. Jongeren hebben een bijzondere band met de natuur. Contact met groen prikkelt hun zintuigen, daagt uit om grenzen te verkennen en draagt bij aan fysiek en mentaal welzijn. Tijd doorbrengen in de natuur vermindert stress, stimuleert creativiteit en draagt bij aan een gelukkigere jeugd. Jeugdervaringen in de natuur zijn vaak een levenslange bron van inspiratie.

**ONTDEKINGSREIZIGER
JACQUES COUSTEAU:**
‘We beschermen alleen
waar we van houden,
en we houden alleen
van wat we kennen.’

Gelukkig hebben we De Maashorst. Het natuurgebied biedt jongeren van alle leeftijden mogelijkheden om te ontdekken, te bewegen en tot rust te komen. Wandelen door de bossen, spelen op de heide of wilde dieren zoals wisenten en exmoorpony's spotten – het draagt allemaal bij aan een diepere verbinding met de natuur.

NATUUR IS GOED VOOR JEUGD

SPEELPLAATSEN IN DE NATUUR

Voor kinderen is er veel te ontdekken tijdens wandelingen en fietstochtjes in De Maashorst. Er zijn ook speeltuinen waar je een tussenstop kunt maken. Je kunt ook rechtstreeks op de speelplaats af gaan. Deze speelplekken zijn allemaal vrij toegankelijk. In De Maashorst heb je de keuze uit deze speelplekken.

SCHOOLBOSJE PLUK SPEEL EN SPORTBOS

Straatsven 2 in Zeeland

Het schoolbosje is een prima plek voor een wandelpauze. Pluk appels, kersen, pruimen, mispels en noten van de fruitbomen en -struiken. Die vormen samen een ‘eetbaar landschap’. Kinderen kunnen zich uitleven in de stoere speeltuin.

NATUUR SPEELBOS DA'S LEUK GEINSPIREERD OP DE DAS

Startpunt Herperduin aan de Schaijkseweg 10 in Herpen

Klimmen en klauteren midden in het bos: dat kan bij Da's Leuk. Dit speelbos van 3,5 hectare heeft vier ingangen die ontworpen zijn door kinderen uit de omgeving. De das is een van de bewoners van Herperduin. Het dier was de inspiratie voor het spectaculaire speeltoestel: deze das is 6 meter hoog, 33 meter lang en 23 meter breed. Je klimt via een net of ladder naar de kop van de toren.

Een buisglijbaan brengt je bij de romp met klimwanden, klimtouwen en rustplekken.

NATUUR SPEELTUIN KLAUTERWOUD MET WATERPOMP

Hoessenboslaan 51 in Berghem

Het Klauterwoud ligt tegenover Natuurtheater Hoessenbosch. Er zijn speeltoestellen van hout zoals zigzag palen, een dassentunnel, een touwparcours en stapstammen. De waterpomp is leuk om lekker te kliederen met water en zand. Er zijn verschillende bankjes om in de zon te lezen, picknicken of gezellig bij te kletsen met vrienden. Het speelbos is voor kinderen tot 12 jaar.

SPEELBOS UDEN SPELEN MET ZAND EN WATER

Bosdreef in Uden

Een natuurlijke uitgestrekte speelplek waar kinderen kunnen klimmen, glijden en met zand, water en een waterpomp kunnen spelen. Midden in het speelbos ligt de slapende reus. Kinderen kunnen de reus beklimmen en eraf glijden. Er is water en er is een klimparcours, meerdere speeltoestellen en picknicktafels.

SPEELTUIN NATUURCENTRUM EN KABOUTERPAD

Erenakkerstraat 5 in Nistelrode

Een mooie speeltuin bij het Natuurcentrum met picknicktafels waar je heerlijk kunt zitten. Hiervandaan kun je het kabouterpad lopen. Een route van 2,5 kilometer met opdrachten en verhalen. Volg de groene paaltjes met een K erop. Je komt vast en zeker kabouters tegen! Bij het Natuurcentrum kun je een map huren met opdrachten voor kinderen van 3 tot 8 jaar.

DOCUS DE DAS HEEFT HULP VAN DE KINDEREN NODIG

Udensedreef 14 in Schaijk

Langs dit verharde wandelpad van ongeveer 1,5 km staan ook speeltoestellen. Docus de Das heeft hulp nodig! Sinds de bosheks haar pan verander-soep in het meertje liet vallen, zag Docus zijn vriendjes niet meer. Alle dieren denken sindsdien een ander dier te zijn. Help je om de dieren te bevrijden? Draai dan aan de grote rode bol die bij de start van het Docus de Das Avonturenpad staat. En je hoort wat hier gebeurde.

SPECIAAL VOOR DE KINDEREN

Herken je de geluiden? Luister en herken de zang van de vogels in De Maashorst.
Ga naar www.vogelgeluid.nl en zoek naar de grauwe klauwier, dodaars, bosuil enzovoort.

BINGO!

 worm	 exmoorpony	 boom	 spinnenweb
 bordje hond aan de lijn	 natuurgebied De Maashorst	 kever	 hond
 vlinder	 paddenstoel	 tauros	 raaf
 pootafdruk	 dode boom	 insect	 water
 veer	 bloem	 geel blad	 gras

 Bekijk de dieren op minstens 50 meter afstand!

*Tip van Elize: wandelen is nog leuker met deze bingokaart.
Dan leer je beter kijken naar de natuur.*

STAGIAIR ONDERZOEKT HOE DIEREN REAGEREN OP MENSEN

Voor procesnatuur is natuurlijke begrazing door grote grazers essentieel. In De Maashorst grazen taoussen, exmoorpony's en wisenten. FREE Nature en Grazelands Rewilding zorgen voor deze kuddes. De kennis over het kuddebeheer wordt steeds vergroot. Vandaar ook dat Marleen Thomassen als vierdejaars student hier stage liep voor haar studie bos- en natuurbeheer aan hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Onder begeleiding van FREE Nature onderzocht Marleen de interactie tussen grote grazers en bezoekers. Ze vertelt je over haar stage onderzoek.

ONDERZOEKEN HOE DIEREN REAGEREN OP MENSEN

Ik onderzoek de interacties tussen de wisenten, taoussen en exmoorpony's, en de bezoekers in de zuidelijke natuurkern (ten oosten van de Udensedreef). Dit afgesloten deel was van september tot maart voor de tweede keer open voor het publiek. Voor een goed kuddebeheer is het belangrijk om te zien hoe de dieren reageren op de aanwezigheid van mensen. We noemen dat interacties. De beheerders stelden een protocol op om interacties objectief vast te leggen. Deze gebruikte ik om mijn onderzoek uit te voeren. Er staat heel precies in beschreven waar we op letten.

Het is een soort checklist waar ik, de Maashorstrangers en beheerders op aangeven welk gedrag de dieren vertonen als er mensen in de omgeving zijn. De helft van mijn tijd was ik ongeveer in het gebied, dan liep ik tot halverwege het opengestelde wandelpad. Daar had ik goed zicht op mensen die het wandelpad op gingen. Of ik liep verder naar het deel met hoger gras waar nogal eens wisenten liggen.

DIEREN KIJKEN OP EN GRAZEN WEER DOOR

Bijna alle observaties vallen in de lichte categorie van reactie. Wat betekent dat de dieren bijvoorbeeld alleen opkijken. Ze zien dat er iemand is en dat de persoon doorloopt en grazen weer. Ze lieten zich niet verstoren in hun gedrag. Het onderzoek geeft inzicht in de meest prominente en de gemiddelde reacties van de kuddes. Dus als bij een groep van tien, twee dieren opkijken en de rest niet reageert, is het gemiddelde geen reactie. De dieren lijken redelijk gewend aan de aanwezigheid van mensen, wat belangrijk is voor de verdere openstelling van het gebied. Mijn eindrapportage is extra informatie voor de beheerders. Zij kunnen dit meenemen bij de verdere openstelling van het begrazingsgebied.

IEDEREEN IS ZO GEDREVEN EN GEPASSIONEERD

Het was geweldig om de verschillende grote grazers te zien en te observeren. Daarnaast heb ik veel geleerd van de samenwerking met verschillende organisaties en vrijwilligers. Het was inspirerend om te zien hoe gedreven, gepassioneerd en geïnteresseerd iedereen is. Nieuw en echt een extra plus van mijn stage was de samenwerking met veel vrijwilligers. Vaak had ik op de observatiedagen gesprekjes met Maashorstrangers waarin we onze ervaringen deelden.

DEZE STAGE IS EEN GEWELDIGE ERVARING

Het is zeker een leuke stage geweest. Ik verwachtte minder buitenwerk. Al vind ik het heel leuk dat ik juist veel buiten was voor het onderzoek. Overweeg je ook zo'n stage? Als je van natuur en ecologie houdt, is het een geweldige ervaring.

Ik wist al dat ik bij een terreinbeherendeorganisatie met ecologie bezig wil zijn. Nu ik me verdiept heb in de begrazing vind ik het nog interessanter. En eerder dacht ik niet snel aan werken bij een gemeente. Nu denk ik, dat is ook leuk. In plaats van de standaard beherende organisaties of adviesbureaus. Overheden zoals gemeenten en provincies zijn meer met natuur bezig dan ik altijd dacht.

Marleen rondde haar stageonderzoek goed af, is nu haar afstudeerstage aan het doen en gaat zich daarna als beroepskracht inzetten voor mooie natuur.

*Heb jij interesse in een stage in natuurgebied De Maashorst?
Mail naar info@natuurgebieddemaashorst.nl.*

DEMAASHORST

HÉT OERGEBIED IN BRABANT

ONTDEK DE WILDE NATUUR VAN DE MAASHORST MET AARDBREUKEN, STUIFUINEN, BOSSEN EN HEIDE. BEKIJK DE WISENT, TAURUS EN EXMOORPONY. KIJK OMLAAG NAAR DE ALPENWATERSALAMANDER, DE DAS OF DE KORTSCHILDKEVER. OF RICHT JE BLIK OP DE LUCHT EN ZIE EEN RAAF OF KLEINE PARELMOERVLINDER. BEZOEK DE HISTORISCHE OPRAVINGEN EN LEER OVER DE WIJST. TREK STEVIGE WANDELSCHOENEN AAN.

Je ontdekt De Maashorst het beste via onze startpunten. Hier parkeer je makkelijk, bezoek je horeca en er valt vaak van alles te beleven. Kom je nog een keer terug? Kijk dan op: natuurgebieddemaashorst.nl voor onze andere startpunten, parkeerplaatsen, recreatiemogelijkheden, horeca en slaapplekken.

FIJN ALS JE DE BEZOEKREGELS RESPECTEERT

- BLIJF OP DE BUITES EN RIEN**
- NEEM NIET, REE, MAAR NIJS**
- 50M**
HOUD SOM AFSTAND EN Blijf zichtbaar voor grazers
- LOOP PER METEEN GROTE BOEDE OMHEEN EN DOOROMNIS SEEN INNIDIE**
- HOUD HONDEN AAN DE LJIJN ART 4.8 NWS**
- MAK GEEN DE LIES MET GROTE GRAZERS**
- NIET VOEREN EN NIET ALEN**
- RESPECTEER DE NATUUR, LAAT PLANTEN EN DIEREN NIET RIJST**
- MAK GEEN LAMAI**

TREK DE MAASHORST IN, KIES JE ROUTE EN ONTDEK!

100 KM MTB-ROUTE, 80 KM RUITER- EN MIERROUTE, VERRASSENDE WANDEL- EN FIETSRUTES, 3500 HECTARE NATUUR OM EINDELOOS VAN TE GENIETEN!

In De Maashorst mogen alle recreanten alle paden gebruiken. Op de mountainbikeroute, wandelroute, fietsroute of ruiterroute kom je dus andere recreanten tegen. Houd rekening met elkaar en geef elkaar de ruimte. Zo is het voor iedereen prettig in de natuur.

Bekijk onze animatie en lees meer over de bezoekregels op natuurgebieddemaashorst.nl.

On natuurgebieddemaashorst.nl you'll find our animation and more about the visitor rules.

HONDEN ZIJN WELKOM ALS ZE ANGELEIND ZIJN

Dit staat in de Algemene Plaatselijke Verordening. Alleen in de loslooppgebieden mogen honden los. Een loslooppgebied herken je aan de speciale bordjes in het natuurgebied. Wie zich niet aan deze regels houdt, riskeert een boete. Kijk voor de loslooppgebieden op natuurgebieddemaashorst.nl/wat-te-doen/met-de-hond/.

- Natuurkern met grote grazers
- Informatiepunt
- Horeca
- Escodact
- Fietspad
- Startpunten

HET OERGEBIED IN BRABANT

